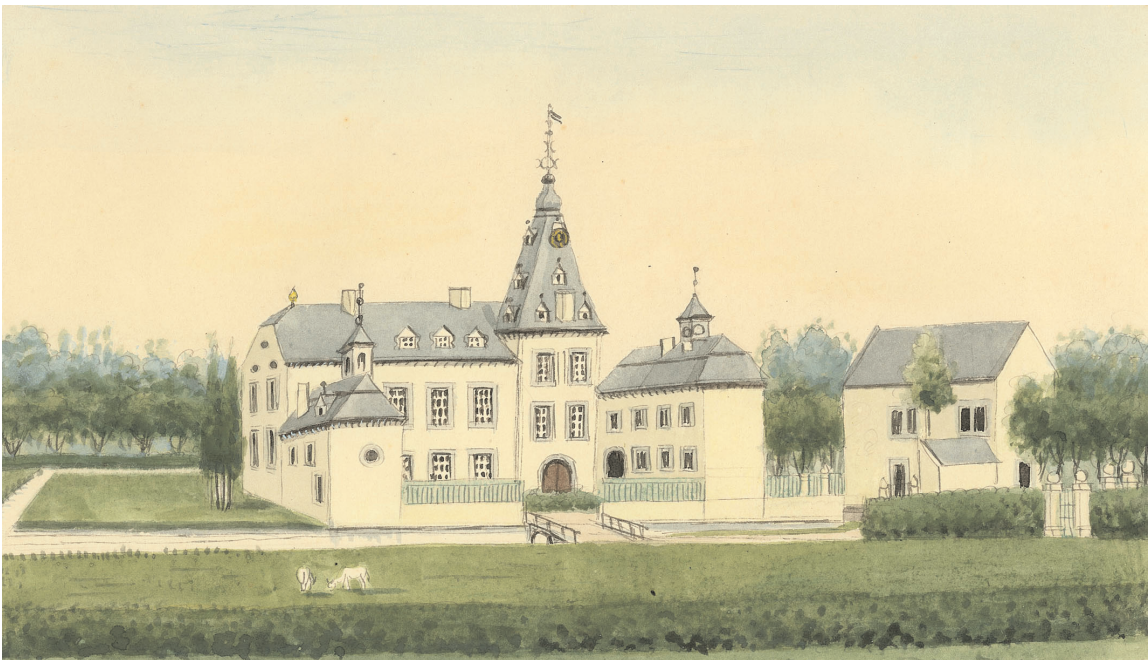

Zilverdiefstal in Kasteel Rijckholt in 1724

Rechterlijke archieven lijken op het eerste gezicht een droge opsomming van juridische zaken te bevatten. Niets is minder waar. De protocollen van de gerechtszittingen van de schepenbank Rijckholt, bewaard in het Regionaal Historisch Centrum Limburg, bevatten het volgende verhaal, waarin de mensen, die bijna 300 jaar geleden in onze omgeving leefden, zelf aan het woord komen.

Jean Le Roy, afkomstig uit de buurt van Luik, logeert met zijn vrouw en zuster bij een zekere Piterken van Oostenrijk te Rijckholt. Zij hebben daar geholpen bij het plukken van de hop. 's Avonds zitten zij gezellig bij elkaar en opeens komt het gesprek op de heer van het kasteel, tegen wie Piterken een grote wrok blijkt te koesteren. Ooit heeft Piterken gevangen gezeten op het kasteel van Gronsveld en hij geeft daarvan de schuld aan de baron van Rijckholt, Jean Baptiste de Bounam. Dat zo'n rijk man een arm mens als Piterken zoiets aandoet! Want rijk is die kasteelheer, weet Piterken. Immers: "Zouden het geen rijke lieden zijn, die een kamer hebben alwaar zij eten met zilverwerk, gans en al versierd?" In deze kamer hangt een rekje, waarop het grote zilver staat uitgestald; op de hoeken zilveren kandelaars en daartussen dienbladen en een terrine. Zelfs de messen waarmee men eet, hebben zilveren heften. Deze kamer, "het silversalet", bevindt zich aan de achterkant van het kasteel, naast de toren aan de Maaskant. Van degene van wie Piterken al deze inlichtingen heeft gekregen, weet hij ook dat de heer en vrouwe 's avonds heel laat gaan slapen. Pas zo tegen middernacht zoeken zij hun slaapvertrekken op, die helemaal aan de andere kant van het kasteel liggen.

Zou het geen goed idee zijn om die heer, waarmee

Kasteel Rijckholt, getekend door Philip van Gulpen.

De zilverdieven in actie.

Tekening H.A.M. Huveneers

bezwaar weg. Zonodig kunnen zij het zilver tot één klomp laten smelten en het zo "aan de joden" verkopen. Piterken begint ook enthousiast te raken en vertelt dat er ook veel tinnen voorwerpen in die kamer uitgestald zouden staan. Jean haalt minachtend zijn schouders op; hij vindt zilver veel interessanter.

In de late avond van 28 september gaan Jean, Piterken, Maria Maka, Jean's vrouw en Jehenne, Jean's zuster, een in de omgeving bekende dievegge, op pad. Nadat zij door de kleine vijver gewaad zijn, blijft Jehenne op de uitkijk staan. Ze klimmen over de muur van de bloemenhof en bereiken de twee grote vensters van het silversalet. Ze moeten uiterst voorzichtig zijn, want deze ruimte grenst aan de grote gang van het kasteel, waar ettelijke geweren aan de muur hangen. Jean verwijderd een ruit uit het venster, nadat hij de ijzeren staven met de keper uit elkaar gebogen heeft. Zijn vrouw heeft

"swegelen" bij zich en daarmee wordt de meegebrachte lont aangestoken. Jean en Piterken gaan met dit licht naar binnen. Verschillende grote stukken zilver wikkelen zij in servetten, waarna zij ze aan Maria Maka aanreiken. Het zijn de al eerder genoemde terrine, de vier kandelaars en drie grote dienbladen; verder nog twee van binnen vergulde kommen, drie "smouckscheren" (scharen om de kaarsvlam te doven) en twee zoutvaten. In de hoek zien ze een schitterende geborduurde en bovendien met een zilveren koord of strook versierde hoed van de heer, die ze ook meenemen. Maria Maka zet het hoofddeksel op en zo gaan ze gedrieën terug, beladen met hun buit.

De bedienden vinden de volgende morgen een ontluiserde kamer en onmiskenbare sporen van het nachtelijk bezoek. Ladders en de keper om de tralies te verbuigen, vinden zij buiten. Daar ligt ook een linnen mannenbroek. Deze had Jean inderhaast uitgetrokken, omdat deze hem hinderde bij het waden door de vijvers.

Hoogstwaarschijnlijk was de diefstal nooit opgehelderd als Piterken niet uit de school had geklapt. Hij zit in de herberg en verteert twee kannen bier, ongeveer

tweeënhalve liter. Wanneer het gesprek op de zilverdiefstal komt, hét gesprek in die dagen, roept hij plotseling uit dat hij het gestolen zilver in een half uurtje zou kunnen terugbezorgen aan de heer, als deze hem maar beter behandeld had. De herbergier Dupuis weet niet wat hij hoort en zegt later tegen Piterken; "Hoe komt het dat gij zulke dingen also hier in compagnie (in gezelschap) hebt komen vertellen, want hetgeen gij geseyt hebt riekt naar den coorde".

En zo zal het ook gaan. De gevonden linnen mannenbroek en het gepraat van Piterken worden hen fataal. Op 30 april

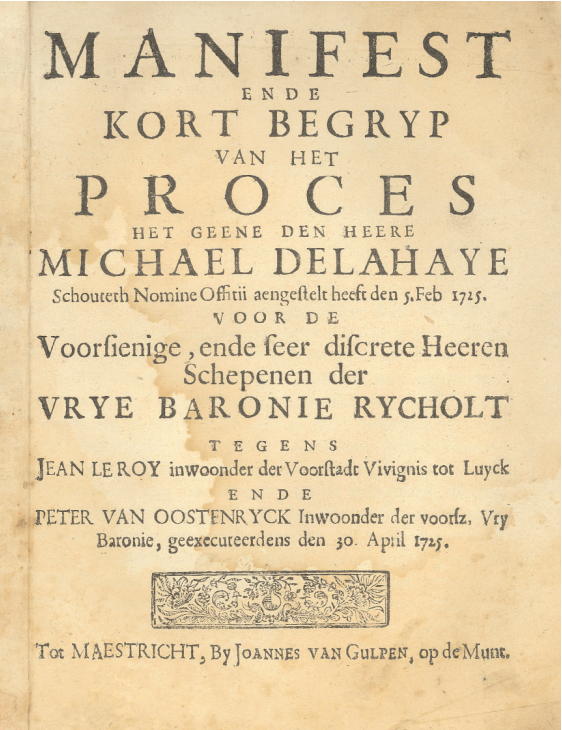
1725 rond elf uur in de morgen worden Piterken en Jean, respectievelijk 42 en 40 jaar oud opgehangen "met den koorde tot de dood er op volgt en hun dood lichaam andere ter exempel zal blijven hangen". De dames worden verbannen. De schout van Rijckholt, Michiel Delahaye laat bij Joannes van Gulpen op de Munt te Maastricht een verslag van dit proces in druk verschijnen.

Guillemette Keijser

Bron: W.E.S.L. Keyser-Schuurman, Inventaris van het archief van de Schepenbank Ryckholt 1532-1792.

Het wapen van de familie De Bounam, de kasteelheren van Rijckholt, zoals afgebeeld in een adelsdiploma van 28 december 1691.

Manifest van het proces tegen de zilverdieven. Gedrukt in de drukkerij van Joannes van Gulpen op de Munt in Maastricht.

Archiefsprokkels

De vaste rubriek 'Archiefsprokkels' wordt verzorgd door medewerkers van het Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een hele pagina met een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht. Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen op www.rhcl.nl. Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 - 328 55 00, info@rhcl.nl

historisch
centrum
limburg